

СИСТЕМА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРА

С. О. Рабійчук, А.А. Ребрина, Б. А. Максимчук, І. А. Максимчук

У статті викладено деякі аспекти, щодо системи ціннісних орієнтацій сучасного волонтера. У процесі вивчення проблеми формування ціннісних орієнтацій особливої уваги потребує розкриття причин і умов, за яких цінності стають повноцінними життєвими орієнтирами, суб'єктивними пріоритетами. Волонтери незалежної України демонструють активну участь у суспільному житті. Суспільні переміни розпалюють суперечності щодо зміни сьогоденних, минулих та майбутніх пріоритетів. Ці суперечності можуть бути розв'язані шляхом орієнтації особистості волонтера на суспільно важливі та значимі цінності. Процес формування ціннісних орієнтацій є неоднозначним та проблемним. Формування ціннісних орієнтацій характеризується багатоманітністю цілей, результатів та напрямів розвитку. Зумовлено це широким проявом людської природи та особистісних проявів.

Реалії сьогодення такі, як не оголошена війна, посилення кризи соціального та фінансового сектору, розвиток жорстких ринкових відносин на фоні демократизації суспільства значно зменшує довіру до влади. Відбувається поділ суспільства, члени якого сповідують синтез ціннісних орієнтацій, притаманних різним течіям та соціальним групам.

Ключові слова: система, ціннісні орієнтації, професійна діяльність, спортивно-оздоровчі технології, волонтер.

SYSTEM OF VALUE ORIENTATIONS OF THE MODERN VOLUNTEER

S. Rabiychuk, A. Rebryna, B. Maksymchuk, I. Maksymchuk

The article outlines some aspects concerning the value orientation system of a modern volunteer. In the process of studying the problem of the formation of value orientations, special attention requires the disclosure of the causes and conditions under which values become the full value of life benchmarks, subject priorities. Volunteers of independent Ukraine demonstrate active participation in public life. Public change provokes controversy over changing the present, past and future priorities. These contradictions can be solved by orienting the personality of the volunteer to socially important and significant values. The process of formation of value orientations is ambiguous and problematic. Formation of value orientations is characterized by a variety of goals, results and directions of development. This is due to the wide manifestation of human nature and personality manifestations. The realities of the present, such as the declared war, the crisis of the social and financial sector, the development of tight market relations against the backdrop of democratization of society greatly reduces trust in the government. There is a division of society, whose members profess synthesis of value orientations inherent in different currents and social groups.

Key words: system, value orientation, volunteer.

Останні роки в Україні характеризуються реформами в багатьох сферах суспільного життя, які суттєво впливають на систему становлення професійної діяльності волонтера. Нинішня суспільна дійсність зумовлює створення нових підходів до реалізації мети, змісту й технологій виховання особистості волонтера, розвиток у нього моральних і духовних вартостей. Формування у волонтера ціннісних орієнтацій набуває в українському суспільстві особливого значення, що викликано сукупністю чинників, провідними з яких, на нашу думку, є: зовнішні, пов'язані з процесами глобалізації й інтеграції, внутрішні – зумовлені зовнішньою агресією проти України як незалежної демократичної держави.

Для розуміння системи ціннісних орієнтацій сучасного волонтера нас цікавить суть становлення та розвиток волонтерства в Україні та за її межами. А також значення понять «цінності» й «ціннісні орієнтації» в системі дослідження різними науковцями.

У XVIII – першій половині XIX століття в Австро-Угорщині, Франції та Італії існували волонтерські батальйони й полки, які вливалися до складу регулярної армії. У Великобританії до Першої Світової війни система волонтерства була основним способом комплектування армій. У другій половині XIX століття система волонтерства втратила своє значення в більшості країн; вона лише залишилася як додаток до регулярної армії у воєнний період в деяких державах [11]. Так, після Першої Світової війни, у 1920 р. у Франції, під Страсбургом, був здійснений перший волонтерський проект за участю німецької і французької молоді, у рамках якого волонтери відновлювали зруйновані війною ферми. З тих пір волонтерство встигло набрати розмах і популярність усесвітнього масштабу. Однак тільки в XX столітті на європейському континенті волонтерство набуло рис загального соціального феномена. У волонтерства визначилися різноманітні форми, види, тривалість діяльності [11]. Праця добровольців в 90-і роки XX століття стала для США і європейських країн вагомим економічним ресурсом. У 1998 році цим видом діяльності була охоплена майже половина громадян, а з урахуванням підлітків старше 14 років – 79%. У цій роботі беруть

участь усі верстви населення, незалежно від рівня освіти, професії і доходів. Волонтерство розглядають як форму громадської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії й ефективний механізм вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем [11].

Дотепер у Франції 19% дорослого населення хоча б раз в житті брали участь у волонтерських акціях. Кожен третій німець, що становить 34% населення Німеччини, є волонтером. Досвід волонтерства в минулому мають 26% японців. Близько 33% населення Ірландії є волонтерами. Багато хто вважає волонтерство унікальною можливістю для отримання життєвого знання й досвіду [11].

Інституціоналізацію волонтерського руху в Україні вивчали І. В. Юрченко, М. А. Чухрай, Т. С. Ткачук та інші науковці [28; 29; 32; 34].

Так, Юрченко І.В. дослідив умови та фактори інституціоналізації волонтерського руху. Він розкрив особливості мотивації волонтерів, охарактеризував елементи ціннісно-нормативної, символічно-сислової та статусно-рольової структур волонтерського руху. М. А. Чухрай зауважив, що становлення волонтерства як соціального інституту ще далеке від завершення. Окреслено подальшу перспективу розвитку волонтерства в реаліях становлення громадянського суспільства, що полягає в детальному вивченні інтеграції волонтерського руху в систему соціальних інститутів. Т. С. Ткачук вказав на ціннісно-гуманістичний потенціал волонтерства як особливого ефективного соціального інституту виховання студентської молоді.

Питання мотиваційного характеру вивчали К. О. Беспалова, Н. А. Вайнілович, Г. О. Крапівіна та ін. [3; 4; 15]. К. О. Беспалова вивчила становлення та розвиток західних мотиваційних теорій волонтерства в період 1970 – 1990-х років ХХ ст. Н. А. Вайнілович, на основі аналізу емпіричних досліджень мотивації волонтерської діяльності створила класифікацію основних мотивів волонтерів. Г. О. Крапівіною диверсифіковано механізм мотивації праці волонтерів.

Організацією волонтерського руху переймалися Т. Л. Лях, Н. Я. Яремчук, Т. С. Ткачук, А. П. Аніщенко, О. А. Трубікова, Р. В. Козубовський тощо [1; 13; 16; 30; 35]. Так, науковцем Т. Л. Лях розкрито основні теоретичні положення та особливості організації волонтерських груп в Україні. Н. Я. Яремчук розглянула різні види навчально-виховної діяльності студентів у процесі педагогічної підготовки, зокрема волонтерства. Ткачук Т. С. відзначала домінуючу роль молодіжних громадських організацій та студентських волонтерських об'єднань у волонтерстві, діяльність яких спрямована на досягнення педагогічних цілей, має ціннісно-гуманістичний характер та об'єктивно стає засобом гуманістичного виховання майбутніх педагогів. А. П. Аніщенко розглянула умови залучення студентської молоді до волонтерства та забезпечення результативної підготовки майбутніх волонтерів для роботи за умов хоспісу. Психолог О. А. Трубікова апробувала технологію активізації волонтерства в локальній спільноті, довела доцільність її впровадження в проектах і програмах розвитку локальних спільнот. Козубовський Р. В. розкрив сутність волонтерства, його роль і місце у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної роботи.

N. Kushnirovich, D. Ribovsky [37] після проведеного дослідження виявили прямий зв'язок між волонтерством і добродійністю, хоча пожертва грошових сум (добродійність) переважає над волонтерством. Проте О. М. Холод [31] в праці «Імутація волонтерства в Іспанії, Грузії та Уганді» розглянув процеси імутації (внесення негативних змін) ціннісних орієнтацій та установок волонтерів, зайнятих наданням допомоги людям, які її потребують.

Вітчизняні філософи Г. Ділігенський та М. Каган, А. Семашко вивчали ціннісні орієнтації та їх місце в житті особистості. Науковці підкреслюють, що такі орієнтації найкраще проявляються в різних формах та рівнях особистості, тобто є взаємодією внутрішнього та соціального, чітким усвідомленням особою своїх дій, учинків, місця в суспільстві.

На думку Т. Аболіної, В. Водзинської, В. Єфименко, О. Лінчук ціннісні орієнтації – це свідомий вибір певного типу поведінки, система фіксованих установок, в основі яких лежать з певною глибиною усвідомлені або не усвідомлені цінності. В. Водзинська, досліджуючи ціннісні орієнтації в поєднанні з установками та взаємовідносинами, доповнює та акцентує, що «ціннісні орієнтації є конкретним проявом відношення особистості до фактів дійсності», а також є чіткою системою ставлення особистості до наявних явищ дійсності [7, с. 48–50].

У контексті здійснюваного дослідження важливим є визначення поняття «цінність» педагогами. Наприклад, В. Повзун визначає «цінність» як, інтегральний, системотвірний фактор, який забезпечує зв'язок різних елементів в системі життєдіяльності. Цінності, виконуючи цілеспрямовану функцію, тим самим забезпечують напрям розвитку суспільства [25, с. 69–70].

Учинки людей впливають на суспільне життя, покращують або підривають засади існуючого ладу, прискорюють або гальмують суспільний прогрес, тому що володіють певною моральною природою. Ціннісні тлумачення людської діяльності мають визначений історичний характер та обумовлені суспільним життям.

Поведінка людини, форми та способи її діяльності залежать від сенсожиттєвих установок, які зумовлені певним культурним середовищем. Алгоритм діяльності та вчинків регулюється культурою, тому що важливо діяти відповідно до її норми, ураховуючи моральну суть діяльності і спрямовуючи її на добрі чи погані справи, тощо.

Розробляючи теорію «практичного розуму», І. Кант обґрунтував окрему галузь філософії – теорію цінностей, яка набула вагомого значення як сфера морально-етичної можливості цілковитого існування та активної діяльності особистості в соціумі [12, с. 211–501].

Для визначення позитивної та необхідної якості особистісного духовного буття, поняття «цінність» використав в своїх працях Г. Рікерт, який стверджував, що головні основи цінності слід шукати в людській свідомості [26, с. 22–28].

Обґрунтування теорії цінностей знайшло своє подальше відображення у працях Дж. Дьюї, А. Мейнонга, Р. Пері, які доповнили теорію цінностей і відзначили два різнополярних підходи – перший визнає цінності як продукт свідомості; другий – як об'єктивний феномен.

У свою чергу А. Маслоу відзначав, що першочергова потреба особистості є не чим іншим, як самоактуалізацією, тобто бажанням самовдосконалюватися та самостверджуватися. При цьому виникає потреба в реалізації привілейованих матеріальних цінностей, які притаманні людській природі і за допомогою сили волі особистість «інстинктивно обирає істину, а не несправедливість, добро, а не зло» [20, с. 109].

Ж.-П. Сартр пов'язує цінності з так званою проблемою вибору. Він стверджує, що цінність з'являється лише у процесі визначення вибору, й цінності відображають сенс вибору. В. Дільтей трактує цінність як явище внутрішнього духовного світу кожної людини, тому що ми досягаємо цінність життєвих відносин, поглядів і ідей, діяльності, вибираючи із цього те, що нам корисно, і створюємо нові цінності в процесі життя.

Етика трактує цінності, з одного боку, як моральне явище, привілей особистості, її вчинки, а з іншого боку, як визначені моральні норми та принципи, засіб розмежування понять добро та зло, щастя та нещастя, увічливість та нахабство тощо.

Соціологічне трактування цінностей представлене у працях М. Вебера, який увів в соціологію аксіологічні категорії. Під цінностями він розуміє певні установки людини, що відповідають історичним етапам розвитку суспільства, як властиву направленість системи інтересів. Науковець наголошує, що стабільність та прогрес суспільства значною мірою залежать від поєднання устремлінь різноманітних соціальних спільнот із провідними суспільними ідеями та цінностями. Ідеї та цінності залежать безпосередньо від способу життя суспільства й скеровані на поліпшення морального й матеріального благополуччя соціальних спільнот, суспільства [6, с. 360–361].

Досліджуючи природу цінностей, культурологія приділяє особливу увагу їхньому аналізу в контексті культурного контакту. Вивчення культури суспільства відбувається на основі історичних та матеріально-технічних цінностей. Тому, культурну цінність учені трактують як певний абстрактний міст, що забезпечує реверсний потік інформації між об'єктом та суб'єктом.

Щодо трактування цінностей науковцями, то в багатьох із них існує зв'язок спрямованості з ціннісними орієнтаціями, суть яких залежить від конкретної наукової школи та напрямів. Цінності трактуються як: «основна життєва спрямованість» (Б. Анан'єв); «мотив змісто-утворювальний» (А. Леонтьєв); «домінуючі відносини» (В. М'ясищев); «динамічна тенденція життєдіяльності особистості» (С. Рубінштейн) [27].

І. Бех вважає, що об'єктивні властивості існуючих явищ, предметів, подій визначаються як цінність за умови повної ідентифікації їх людиною. Згідно з трактуванням І. Бека, «поняття «особистісні цінності» пов'язується з освоєнням конкретними індивідами суспільних цінностей, а отже, за ними закріплюється значущість, особистісний смисл для людини певних об'єктів, подій, явищ тощо» [2, с. 6].

Таким чином, проведений аналіз наукових джерел підтвердив наявність значної кількості поглядів щодо трактування суті цінностей, демонструючи відсутність єдності поглядів та узагальнення в їхньому трактуванні. Подібні результати були отримані при здійсненні порівняльного аналізу поняття «ціннісні орієнтації», засвідчивши значну кількість тлумачень дослідниками й різними науковими школами.

У контексті зарубіжної психології проблема ціннісних орієнтацій висвітлена в дослідженнях Е. Шпрангера. На думку дослідника, ціннісні орієнтації – це «форма пізнання світу». Тому він пропонує власну розроблену структурну класифікацію типів людського пізнання світу (ціннісних напрямів):

1) теоретична людина, що характеризується стійким та великим бажанням пізнати світ та дійсність; у цьому їй допомагають такі характерні цінності, як цікавість до критичного та раціонального підходів, постійний пошук знань та нової інформації, відповіді на закони життя суспільства;

2) економічна людина, яка визначає постійну користь в тому, що потрібно саме їй, та в більш значних масштабах – суспільству;

- 3) естетична людина, яка вбачає постійний сенс у всезагальній гармонії явищ, форм, відносин, стилю;
- 4) тяжіння до всезагальної стійкої гармонії, любові, життя заради іншої особистості – це характерні цінності для соціальної людини;
- 5) політично активна людина (головною цінністю для якої є влада);
- 6) релігійна людина (яка вбачає головну цінність у пошуку та прагненні віднайти сенс життя, у розумінні цілісності світу як системи, місця в цій системі людини) [16].

Порушуючи в своїх працях проблему існування людини в світі, Е. Фром пов'язує її з «екзистенціальним протиріччям», тобто порушення вроджених стосунків між людиною та світом, іншою людиною та з самим собою. Таке порушення, на думку дослідника, можливо розв'язати за допомогою почуття любові. Узаємозв'язок людини зі світом ґрунтується на процесах асиміляції та соціалізації; характер прояву цих стосунків визначають ціннісні орієнтації, які, у свою чергу, формують спрямування особистості на певні системи ціннісних орієнтацій.

Гуманістична психологія наголошує на існуванні в особистості певного ступеня свободи від оточуючого світу, що забезпечується наявністю ціннісно-змістовних орієнтацій. Наприклад, К. Роджерс розвиває ідею про те, що за допомогою визначених ідей, змістів, цінностей людина в змозі розкрити самого себе та будувати власні стратегії розвитку й самовдосконалення [39].

Соціологічне трактування ціннісних орієнтацій розкрито у працях І. Кона. Ціннісні орієнтації набувають індивідуальних та соціальних властивостей і активно формуються під дією суспільного виховання. Система сформованих ціннісних орієнтацій носять соціальний й індивідуальний характер, тому що накопичують важливий, окремий та неповторний досвід кожного учасника суспільних відносин. У контексті здійснюваного дослідження важливою є думка І. Кона про те, що «система ціннісних орієнтацій не є механічним зліпком ієрархії цінностей та ролей, які існують у суспільній свідомості» [14, с. 36].

У соціологічному контексті, на думку В. Андрущенка, В. Воловича та М. Горлача, ціннісні орієнтації являють собою налагоджену дієву систему світогляду, моральні принципи та життєву позицію особистості, що віддзеркалює її пріоритетні соціальні інтереси й визначає характер та суть діяльності.

На думку В. Ануріна та Р. Гурової, ціннісні орієнтації забезпечують життєспрямованість, активність та реалізацію вольових процесів людини. Р. Гурова з ціннісними орієнтаціями пов'язує життєспрямованість, розглядаючи їх як необхідний компонент спрямованості, або як її прояв. На думку дослідниці, «у структурі особистості ціннісні орієнтації виступають свого роду координуючим центром, що визначає життєву спрямованість людини». В. Анурін трактує їх як керуючу систему людської активності та вольових процесів.

Психологічна наука трактує ціннісні орієнтації, як «важливий компонент світогляду особистості або групової ідеології, що представляє уподобання і прагнення особистості або групи стосовно тих або інших узагальнених людських цінностей (добробут, здоров'я, комфорт, пізнання, громадянські свободи, творчість, праця тощо)» [22, с. 545].

Незвично трактує ціннісні орієнтації Б. Додонов, який називає їх «проникаючими орієнтаціями», тому що орієнтація одного виду здатна проявляти себе в різних сферах матеріально-духовної культури [9, с. 20–21].

За визначенням В. Мухіної, «знання системи цінностей ... недостатньо для того, щоб кожна особистість створювала свої ціннісні орієнтири. Неможливо досягти результату тільки вербальними методами; це потребує ґрунтовної перебудови усіх практичних форм життя, діяльності та ставлень людини» [23, с. 57].

Звертаючись до проблем управління ціннісними орієнтаціями особистості, А. Донцов та Л. Архангельський аналізують призначення ціннісних орієнтацій та називають їх внутрішніми регуляторами поведінки, які визначають спосіб життя та засоби формування особистості.

Ціннісні орієнтації за допомогою цілепокладання визначають соціальну активність та регулюють поведінку особистості, оцінюють події та явища, виділяють їх значення, займаючи положення між системою особистісних значень та мотиваційно-потребнісною галуззю.

Зокрема І. Бех, О. Киричук та Г. Костюк трактують ціннісні орієнтації, як один із найбільш важливих елементів структури особистості, що відображає її суб'єктивне ставлення до об'єктивної реальності й суспільного буття, а також опосередковує скерованість її поведінки.

Ю. Горбенко у структурі ціннісних орієнтацій виокремлює свідомий та підсвідомий компоненти:

- свідомий компонент передбачає когнітивний характер, який є наслідком розуміння важливості цінностей для життя людини, результат упровадження ціннісної орієнтації виявляється у стійких переконаннях;
- підсвідомий компонент ціннісної орієнтації виявляється в значенні для людини пріоритетної цінності, яка впливає на діяльність і є не сумісною з особистісними установками, зміна цінностей відбувається на підсвідомому рівні.

Педагоги, трактуючи ціннісні орієнтації, підкреслюють, що вони характеризують вибіркове ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, систему її установок, переконань, переваг, що проявляються у свідомості й поведінці, є способом диференціації людиною об'єктів за їхньою значимістю».

Аналізуючи дослідження педагогів з проблеми трактування ціннісних орієнтацій, виділимо найбільш вагомі:

- духовні вектори життя, регулятори діяльності (В. Болгаріна, Ю. Терещенко);
- спроможність пошуку себе та існування в соціумі (Т. Бутківська);
- механізми регуляції поведінки особистості, що виступають мотивом і спрямованістю її діяльності, стійке соціальне утворення, в якому акумулюється життєвий досвід (З. Васильєва; В. Радул);
- вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтована на певний аспект соціальних цінностей (С. Гончаренко);
- соціально-активна властивість особистості яка спрямовує життєві досягнення на усвідомлення й застосування у вигляді особистісних цінностей (С. Новікова); сформованість світогляду, ідеалів та інтересів (В. Бочарова, З. Васильєва [5]).

Аналіз наукового доробку Т. Бутківської, І. Кононова та інших, дозволяє нам виділити спільні підходи щодо трактування суті поняття «ціннісні орієнтації»: здатність особистості виокремлювати для себе важливі події, явища дійсності, предмети, життєві норми та принципи; визначення та сповідування особистістю власного світогляду, ідеалів та інтересів; ціннісна орієнтація керує поведінкою людини в кожній конкретній ситуації. Ціннісні орієнтації утворюють планомірну «ієрархію цілей, потреб, інтересів особи, вони віддзеркалюють рівень засвоєння людиною системи цінностей і виконують функцію орієнтира її діяльності». Ціннісні орієнтації у вигляді окремих установок визначають суть мотивації індивіда [21, с. 157–160].

Аналіз наукових джерел дозволив визначити систему функцій ціннісних орієнтацій:

- спонукальну, ціннісні орієнтації виступають, як інтегруючий системоутвірний елемент структури особистості, що активно розвиває мотиваційну, ціннісну та потребнісну сфери особистості, а також розкриває її спрямованість і забезпечує саморегуляцію;
- спрямування й корекції процесу цілепокладання особистості, ціннісні орієнтації включають в себе оцінку і самооцінку особистості. Самооцінка, виникаючи у процесі діяльності, формує поведінку і скерована на майбутнє;
- психологічної регуляції діяльності та поведінки особистості в соціальному середовищі, ціннісні орієнтації характеризують особливості й природу особистісних відносин з оточуючою дійсністю, детермінуючи тим самим особливості її поведінки;
- віддзеркалення та захисту ідеалу особистості, яка визначає кожну людину, як унікальну та неповторну особистість зі сформованою ціннісною ієрархією;
- аксіологічну (ціннісні орієнтації є критерієм вибору подібних способів дій та детермінантами ухвалення відповідних рішень [10, с. 254–278].

У свідомості та у внутрішній структурі особистості ціннісним орієнтаціям відведена домінуюча роль. Ціннісні орієнтації як елемент особистісної структури характеризуються здійсненням відповідних потреб та інтересів, керують поведінкою людини та становлять основу її існування та життя. Набуті та засвоєні ціннісні орієнтації виступають в ролі активного аспекту особистісної креативної мотивації.

Ми схилиємося до думки, що основу суспільних відносин становить, перш за все, єдина змістовно об'єднана ціннісна система суспільства, яка віддзеркалює закономірні зв'язки та події.

Суспільна діяльність формує в індивіда ціннісні орієнтації, які переходять в установки, проявляючись в цілковитому розумінні суспільних процесів, власне поведінки окремого індивіда та поведінки всіх інших учасників соціальної дійсності. Саме ці окреслені фактори, а також внутрішні принципи і є об'єктивними регуляторами поведінки.

Серед провідних напрямів педагогічних досліджень ціннісних орієнтацій, можна виокремити:

- громадянське виховання, де ціннісним орієнтаціям відведена головна роль у формуванні сучасних громадян України;
- родинне виховання, яка несе в собі пріоритети, традиції, норми та правила, досвід традиційного суспільства;
- природні цінності та цінності людського життя, здорового способу життя, (останні набувають особливого значення та актуальності для сучасного соціального середовища).

Отже, ціннісні орієнтації безпосередньо впливають на мотивацію майбутнього волонтера.

Для того, щоб взяти участь у волонтерстві необхідно: отримати відповідну освіту; заповнити анкету; познайомитися з іншими волонтерами та організаторами; пройти майстер-клас; отримати сертифікат; реалізувати власну мрію [8].

Узагальнення опрацьованих нами матеріалів свідчить, що цінність є елементом структури особистості волонтера, яка досліджує в контексті системи цінностей окремої людини вплив на поведінку, фактори формування ціннісних орієнтацій, спрямованість та регуляцію поведінки особистості волонтера; ціннісні орієнтації впливають на організацію життя особистості й визначають рівень її соціалізації; вплив ціннісних орієнтацій на соціальне пізнання, формування життєвої позиції, мотивацію поведінки не є однозначним; гармонійне поєднання цінностей та норм, рольових приписів, гармонія особистих та суспільних потреб, вимог і вчинків сприяють соціальній адаптації та самореалізації; ціннісні орієнтації є найбільш динамічним, керованим, фундаментальним утворенням, яке забезпечує цілісність, активну життєву позицію та практичну діяльність особистості. Маючи статус найбільш важливого елемента структури особистості, ціннісні орієнтації виконують функцію визначення суті життєвих пріоритетів особистості й характеризують життєву поведінку волонтера.

У майбутньому необхідно проаналізувати професійну діяльність спортивного волонтера.

Література

1. Аніщенко А. П. Волонтерство у паліативній допомозі як засіб соціалізації молоді / А. П. Аніщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. – 2012. – № 22, ч. 6. – С. 211-216. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Беспалова К. О. Мотиваційні аспекти волонтерства: досвід західних країн / К. О. Беспалова // Вісн. Нац. техн. ун-ту України «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – № 3. – С. 67-71. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
4. Вайнілович Н. А. Чинники формування мотивації людини до здійснення волонтерської діяльності / Н. А. Вайнілович // Вісн. Нац. техн. ун-ту України «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – № 2. – С. 53-59. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
5. Васильева З. И. Воспитание убеждений у школьников в процессе обучения : учебное пособие к спецкурсу / З. И. Васильева. – Л. : Изд-во ЛГПИ, 1981. – 54 с.
6. Вебер М. «Объективность» социально-научного и социально-политического познания / М. Вебер // Избранные произведения. – М, Прогресс, 1990. – С. 360–361.
7. Водзинская В. В. Понятие установок отношения и ценностной ориентации в социологическом исследовании / В. В. Водзинская // Философские науки. – 1968. – № 2. – С. 48–54.
8. Волонтерство. Как принять участие в проекте «я волонтер»? // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://unihelp.by/volonterstvo>
9. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Б. И. Додонов. – М. : Политиздат, 1978. – 272 с.
10. Жуков Ю. М. Ценности как детерминанты принятия решения Ю. М. Жуков // Психологические механизмы регуляции социального поведения / отв. ред. М. И. Бобнева, Е. В. Шорохова. – М., 1979. – С. 254–278.
11. История волонтерства // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://studopedia.org/5-89825.html>
12. Кант И. Основы метафизики нравственности / И. Кант // Сочинения в 6-ти т. Т.4. Ч.1.- М.: Мысль, 1965.- С. 211-501.
13. Козубовський Р. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки серед учнівської молоді в процесі волонтерської практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. В. Козубовський; Тернопіль. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2014. – 20 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
14. Кон И. С. Социология личности / И. С. Кон. – М. : Политиздат, 1967. – 383 с.
15. Крапівина Г. О. Механізми мотивації та оцінки праці в волонтерстві / Г. О. Крапівина // Екон. вісн. Донбасу. – 2014. – № 3. – С. 175-180. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
16. Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп : навч. посіб. / Т. Л. Лях; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т психології та соц. педагогіки. – К., 2010. – 158 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
17. Максимчук Б. А. Теоретичні та методичні основи формування валеологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фізичного виховання : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Борис Анатолійович Максимчук ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2017. – 548 с.
18. Максимчук Б. А. Формування валеологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фізичного виховання : монографія / Б. А. Максимчук ; за ред. Р. С. Гуревича. – Вінниця : Планер, 2016. – 388 с.
19. Максимчук Б. А., Галайдок М. А., Максимчук І. А. Валеологічний саморозвиток та активація мотивації майбутніх фахівців до формування валеологічної компетентності в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів // Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців соціально-педагогічних професій в умовах трансформації суспільства / монографія / В.І.Шахов, О.М.Паламарчук, В.М.Галузяк [та ін.] – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – С. 261-273.
20. Маслоу А. Самоактуализация / А. Маслоу // Психология личности : тексты / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, А. А. Пузыря. – М., 1982. – С. 108–118.
21. Матвійчук В. П. Урахування ціннісних орієнтацій особистості у формуванні правової культури офіцерів-прикордонників / Валентин Матвійчук, Валерій Райко // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць / наук. ред. Г. Г. Філіпчук. – Чернівці, 2007. – Вип. 330 : Педагогіка та психологія. – С. 155–161.
22. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – 3-е изд. – М., 2002. – 545 с.

23. Мухина В. С. К проблеме социального развития ребенка / В. С. Мухина // Психологический журнал. – 1980. – № 5. – С. 57–59.
24. Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах трансформації суспільства: монографія / В.І.Шахов, О.М.Паламрачук, В.М.Галузяк [та ін.]- Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018.- 336 с.
25. Повзун В. Д. Ценностное самоопределение студентов в педагогическом образовании в условиях университета : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Повзун Вера Дмитриевна. – Оренбург, 1996. – 186 с.
26. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре / Г. Риккерт. – СПб. : [б. и.], 1911. – 321 с.
27. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2001. – 720 с.
28. Ткачук Т. С. Методологічні засади виховання гуманістичних цінностей у студентів педагогічних коледжів у процесі волонтерської діяльності / Т. С. Ткачук // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. – 2012. – № 22, ч. 5. – С. 134-139. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
29. Ткачук Т. С. Ціннісно-гуманістичний потенціал волонтерства / Т. С. Ткачук // Наука і освіта. – 2011. – № 2. – С. 52-55. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
30. Трубінова О. А. Соціально-психологічні чинники розвитку волонтерства у локальній спільноті : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / О. А. Трубінова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 19 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
31. Холод О.М. Інмутація волонтерства в Іспанії, Грузії та Уганді / О.М. Холод // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. – 2011. – Вип. 4. – С. 16-22. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
32. Чухрай М. А. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні: реалії та перспективи / М. А. Чухрай // Соціол. студії. – 2013. – № 1. – С. 104-108. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
33. Шпрангер Э. Два вида психологии / Э. Шпрангер. – М., 1992. – 364 с.
34. Юрченко І.В. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні: автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.03 / І.В. Юрченко ; Ін-т соціол. НАН України. – К., 2009. – 16 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
35. Яремчук Н.Я. Підготовка студентів класичного університету до виховної діяльності у загальноосвітній школі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.Я. Яремчук ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського. – Вінниця, 2007. – 20 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
36. Halaidiuk M., Maksymchuk B., Khurtenko O., Zuma I., Korytko Z., Andrieieva, R. ... Maksymchuk, I. (2018). Teaching approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (4), 2284–2291.
37. Kushnirovich N. Determinants of volunteering and charitable giving / N. Kushnirovich, D. Ribovsky // Екон. вісн. Донбасу. – 2012. – № 4. – С. 205-213. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
38. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. *Journal of Physical Education and Sport*, 18 (2), 810–815. (Скопые)
39. Rodgers C. R. Freedom to learn for the 80's / C. R. Rodgers. – N.Y., 1983. – 312 p.

References

1. Anishchenko A. P. Volonterstvo u paliatyvnii dopomozi yak zasib sotsializatsii molodi / A. P. Anishchenko // Visn. Luhan. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Ped. nauky. – 2012. – # 22, ch. 6. – S. 211-216. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
2. Bekh I. D. Osobystisno zoriientovane vykhovannia / I. D. Bekh. – K. : IZMN, 1998. – 204 s.
3. Biespalova K. O. Motyvatsiini aspekty volonterstva: dosvid zakhidnykh krain / K. O. Biespalova // Visn. Nats. tekhn. un-tu Ukrainy «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. – 2012. – # 3. – S. 67-71. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
4. Vainilovych N. A. Chynnyky formuvannia motyvatsii liudyny do zdiisnennia volonterskoi diialnosti / N. A. Vainilovych // Visn. Nats. tekhn. un-tu Ukrainy «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. – 2012. – # 2. – S. 53-59. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
5. Vasil'eva Z. I. Vospitanie ubezhdenij u shkol'nikov v processe obucheniya : uchebnoe posobie k spekursu / Z. I. Vasil'eva. – L. : Izd-vo LGPI, 1981. – 54 s.
6. Veber M. «Ob»ektivnost'« social'no-nauchnogo i social'no-politicheskogo poznaniya / M. Veber // Izbrannye proizvedeniya. – M, Progress, 1990. – S. 360–361.
7. Vodzinskaya V. V. Ponyatie ustanovki otnosheniya i cennostnoj orientacii v sociologicheskome issledovanii / V. V. Vodzinskaya // Filosofskie nauki. – 1968. – № 2. – S. 48–54.
8. Volonterstvo. Kak prinyat' uchastie v proekte «ya volonter»? // [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu : <https://unihelp.by/volonterstvo>
9. Dodonov B. I. EHmociya kak cennost' / B. I. Dodonov. – M. : Politizdat, 1978. – 272 s.
10. Zhukov Yu. M. Cennosti kak determinanty prinyatiya resheniya Yu. M. Zhukov // Psihologicheskie mekhanizmy regulyacii social'nogo povedeniya / otv. red. M. I. Bobneva, E. V. SHorohova. – M., 1979. – S. 254–278.
11. Istoriya volonterstva // [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu : <https://studopedia.org/5-89825.html>
12. Kant I. Osnovy metafiziki нравственности / I. Kant // Sochineniya v 6-ti t. T.4. Ch.1. – M. : Mysl', 1965. – S. 211–501.

13. Kozubovskiy R. V. Pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do profilaktyky deviantnoi povedinky sered uchnivskoi molodi v protsesi volonterstoi praktyky : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / R. V. Kozubovskiy; Ternopil. nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. – Ternopil, 2014. – 20 c. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
14. Kon I. S. Sociologiya lichnosti / I. S. Kon. – M. : Politizdat, 1967. – 383 s.
15. Krapivina H. O. Mekhanizmy motyvatsii ta otsinky pratsi v volonterstvi / H. O. Krapivina // Ekon. visn. Donbasu. – 2014. – # 3. – S. 175-180. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
16. Liakh T. L. Metodyka orhanizatsii volonterskykh hrup : navch. posib. / T. L. Liakh; Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, In-t psykholohii ta sots. pedahohiky. – K., 2010. – 158 c. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
17. Maksymchuk B. A. Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannia valeolohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi fizychnoho vykhovannia : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 / Borys Anatoliiovych Maksymchuk ; Vinnyts. derzh. ped. un-t im. Mykhaila Kotsiubynskoho. – Vinnytsia, 2017. – 548 s.
18. Maksymchuk B. A. Formuvannia valeolohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi fizychnoho vykhovannia : monohrafiia / B. A. Maksymchuk ; za red. R. S. Hurevycha. – Vinnytsia : Planer, 2016. – 388 s.
19. Maksymchuk B. A., Halaidiuk M. A., Maksymchuk I. A. Valeolohichni samorozvytok ta aktyvatsiia motyvatsii maibutnikh fakhivtsiv do formuvannia valeolohichnoi kompetentnosti v umovakh hlobalizatsiinykh ta intehtatsiinykh protsesiv // Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii v umovakh transformatsii suspilstva / monohrafiia / V.I.Shakhov, O.M.Palamrachuk, V.M.Haluziak [ta in.] – Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2018. – S. 261-273.
20. Maslou A. Samoaktualizatsiia / A. Maslou // Psihologiya lichnosti : teksty / pod red. YU. B. Gippenrejtser, A. A. Puzyreya. – M., 1982. – S. 108-118.
21. Matviichuk V. P. Urakhuvannia tsinnisnykh oriientsatsii osobystosti u formuvanni pravovoi kultury ofitseriv-prykordonnnykiv / Valentyn Matviichuk, Valerii Raiko // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu : zbirnyk naukovykh prats / nauk. red. H. H. Filipchuk. – Chernivtsi, 2007. – Vyp. 330 : Pedahohika ta psykholohiia. – S. 155-161.
22. Meshcheryakov B. G. Bol'shoj psihologicheskij slovar' / B.G. Meshcheryakov, V.P.Zinchenko. – 3-e izd. – M., 2002. – 545 s.
23. Muhina V.S. K probleme social'nogo razvitiya rebenka / V.S. Muhina // Psihologicheskij zhurnal. – 1980. – № 5. – S. 57-59.
24. Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii v umovakh transformatsii suspilstva: monohrafiia / V.I.Shakhov, O.M.Palamrachuk, V.M.Haluziak [ta in.] – Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2018. – 336 s.
25. Povzun V. D. Cennostnoe samoopredelenie studentov v pedagogicheskom obrazovanii v usloviyah universiteta : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Povzun Vera Dmitrievna. – Orenburg, 1996. – 186 s.
26. Rikkert G. Nauki o prirode i nauki o kul'ture / G. Rikkert. – SPb. : [b. i.], 1911. – 321 s.
27. Rubinshtejn S. L. Osnovy obshchej psihologii / S. L. Rubinshtejn. – SPb. : Piter, 2001. – 720 s. – (Mastera psihologii).
28. Tkachuk T. S. Metodolohichni zasady vykhovannia humanistychnykh tsinnostei u studentiv pedahohichnykh koledzhiv u protsesi volonterstoi diialnosti / T. S. Tkachuk // Visn. Luhan. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Ped. nauky. – 2012. – # 22, ch. 5. – S. 134-139. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
29. Tkachuk T. S. Tsinnisno-humanistychni potentsial volonterstva / T. S. Tkachuk // Nauka i osvita. – 2011. – # 2. – S. 52-55. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
30. Trubnikova O. A. Sotsialno-psykholohichni chynnyky rozvytku volonterstva u lokalnii spilnoti : avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.05 / O. A. Trubnikova; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2011. – 19 c. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
31. Kholod O.M. Inmutatsiia volonterstva v Ispanii, Hruzii ta Uhandi / O.M. Kholod // Derzhava ta rehiony. Ser. Sots. komunikatsii. – 2011. – Vyp. 4. – S. 16-22. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
32. Chukhrai M. A. Instytutsionalizatsiia volonterstkoho rukhu v Ukraini: realii ta perspektyvy / M. A. Chukhrai // Sotsiol. studii. – 2013. – # 1. – S. 104-108. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
33. Shpranger EH. Dva vida psihologii / EH. Shpranger. – M., 1992. – 364 s.
34. Yurchenko I.V. Instytutsionalizatsiia volonterstkoho rukhu v Ukraini: avtoref. dys... kand. sotsiol. nauk: 22.00.03 / I.V. Yurchenko ; In-t sotsiol. NAN Ukrainy. – K., 2009. – 16 s. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
35. Yaremchuk N.Ya. Pidhotovka studentiv klasychnoho universytetu do vykhovnoi diialnosti u zahalnoosvitnii shkoli: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / N.Ya. Yaremchuk ; Vinnyts. derzh. ped. un-t im. M.Kotsiubynskoho. – Vinnytsia, 2007. – 20 s. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
36. Halaidiuk M., Maksymchuk B., Khurtenko O., Zuma I., Korytko Z., Andrieieva, R. ... Maksymchuk, I. (2018). Teaching approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions. Journal of Physical Education and Sport, 18 (4), 2284-2291.
37. Kushnirovich N. Determinants of volunteering and charitable giving / N. Kushnirovich, D. Ribovsky // Ekon. visn. Donbasu. – 2012. – # 4. – S. 205-213. // [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
38. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. Journal of Physical Education and Sport, 18 (2), 810-815.
39. Rodgers C. R. Freedom to learn for the 80's / C. R. Rodgers. – N.Y., 1983. – 312 p.